

te kan etableres uden kontrolarrangementer, der har karakter af operationelle begrænsninger.

Man kan vel under alle omstændigheder spørge, om alle former for sømilitære tillidsskabende foranstaltninger er lige egnede instrumenter i den nuværende situation, hvor der synes at være en betydelig dynamik i forholdet mellem Øst og Vest. Meget kan tyde på, at vi står over for grundlæggende forandringer af de militære relationer i Europa samtidig med, at der fortsat gør sig en betydelig usikkerhed gældende med hensyn til den fremtidige udvikling i magtforholdet imellem Øst og Vest og den interne politiske udvikling i Østeuropa.

Disse usikkerhedsmomenter trækker i to retninger. Situationen kan således på den ene side tilsige en vis tilbageholdenhed med hensyn til at sætte processer i gang, som kan komme til at berøre principielle vestlige sikkerhedsinteresser, sådan som det især kunne blive tilfældet med operationelle begrænsninger. Samtidig kan den på den anden side give anledning til at

spørge, om visse tillidsskabende foranstaltninger som eksempelvis det omtalte milde regime på indeværende tidspunkt er for lidet ambitiøse, når det drejer sig om at tilføre den igangværende proces yderligere dynamik, og om det måske ikke snarere burde overvejes, om egentlig nedrustning, d.v.s hvad der i det foregående er betegnet strukturelle foranstaltninger, ville kunne gøre større nytte. Noget sådant udelukker dog ikke, at også initiativer på informations-, kommunikations- og incidentområdet kunne være i alle parter interesse.

For en politisk bedømmelse af forslag om tillidsskabende foranstaltninger på det sømilitære område vil det være af afgørende betydning, at afvejningen af, hvad der synes at tale for, respektive imod vedkommende foranstaltninger sker ud fra en klar opfattelse af sammenhængen med det almene strategiske billede, herunder den geostrategiske asymmetri mellem alliancesystemerne, forholdene på det land- og luftmilitære område og den storpolitiske udvikling.

*) De i Helsingfors-slutakten nævnte konkrete tillidsskabende foranstaltninger betegnes sædvanligvis CBM (Confidence Building Measures). Begrebet udvidedes i slutdokumentet fra Madrid-mødet i 1983 til CSBM (Confidence and Security Building Measures). Hensigten med denne udvidelse var blandt andet at understrege den nøje sammenhæng mellem sikkerhed og tillid, som er en grundforudsætning for hele den sikkerheds- og samarbejdsproces, som CSCE-konferencerne antages at fremme.